

УДК 338.330

Інвестиційна стратегія розвитку суб'єктів господарювання

Наталія Миколаївна Третяк,
доцент кафедри економіки та менеджменту
Черкаського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ),
кандидат економічних наук, доцент

Анотація. Досліджено стан інвестиційного забезпечення суб'єктів господарювання. Розглянуто дефініцію «інвестиційне забезпечення», окреслено заходи щодо впровадження в діяльність суб'єктів господарювання інвестиційної стратегії.

Ключові слова: інвестиційне забезпечення, капітальні інвестиції, інвестиційна стратегія, джерела фінансування капітальних інвестицій.

Постановка проблеми. Стратегія розвитку будь-якого суб'єкта господарювання з моменту його створення припускає постійне економічне зростання завдяки збільшенню обсягів діяльності, а також галузевої, асортиментної та регіональної її диверсифікації. Це економічне зростання забезпечується, насамперед, шляхом інвестиційного забезпечення розвитку економічного потенціалу, у процесі якого реалізуються довгострокові стратегічні цілі підприємства. Між ефективністю інвестиційної діяльності і темпами економічного розвитку суб'єктів господарювання існує прямий зв'язок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиційне забезпечення є найважливішим засобом вирішення практично всіх стратегічних і значної частини поточних завдань розвитку і забезпечення ефективної діяльності суб'єктів господарювання, оскільки ефективна діяльність у довгостроковій перспективі, забезпечення високих темпів їх розвитку і підвищення конкурентоспроможності в умовах ринкової економіки значною мірою визначаються рівнем їхньої інвестиційної активності та діапазоном інвестиційної діяльності.

Інвестиційне забезпечення нерозривно пов'язане з усіма основними видами діяльності суб'єктів господарювання і всіма стадіями його життєвого циклу, спрямоване на реалізацію його місії і стратегії, формує його перспективну організаційну структуру та інвестиційну культуру. Знання та практичне використання сучасних принципів, механізмів і методів ефективного інвестиційного забезпечення дозволяє забезпечити перехід суб'єктів господарювання до нової якості економічного розвитку в ринкових умовах.

Теоретичні і практичні засади інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання досліджували вчені: І. Бланк, Г. Бірман, В. Балабанов, В. Ковальов, Л. Нейкова, А. Пересада і Т. Смовженко. Дослідження таких авторів є фундаментальними і становлять основу подальших розвідок щодо особливостей і джерел інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.

Інвестиційне забезпечення визначає динаміку розвитку діяльності суб'єктів господарювання. Водночас на ефективність інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання суттєво впливають

структура і якість здійснення інвестиційної діяльності. Тому дослідження закономірностей та особливостей інвестиційної діяльності для формування інвестиційної стратегії розвитку суб'єктів господарювання на сьогодні є важливим і актуальним.

Метою статті є надання обґрунтованих пропозицій щодо впровадження в діяльність суб'єктів господарювання інвестиційної стратегії, яка істотно підвищить точність та ефективність інвестиційного прогнозування і планування.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Інвестиційне забезпечення – це сукупність певних заходів щодо концентрації та реалізації інвестицій і вибору раціональних методів управління у сфері інвестування. Інвестиційне забезпечення є найбільш важливою передумовою ефективного функціонування підприємств, оскільки сприяє формуванню виробничого потенціалу на новій науково-технічній основі та конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Інвестиційне забезпечення досягається за допомогою збільшення і найбільш оптимального використання обсягів реалізованих інвестиційних ресурсів в інвестиційно привабливих підприємствах пріоритетних сфер економіки [5].

Окрім того, інвестиційне забезпечення виступає як сукупність умов, ресурсів і заходів, необхідних для здійснення інвестиційного процесу. Інвестиційне забезпечення суб'єктів господарювання як система включає такі основні складові (підсистеми) – законодавчо-нормативну, методичну, організаційну, проектну, фінансову і консультаційну [1, с. 142].

За підсумками 2012 року, на українських підприємствах освоєно 263 727,7 млн грн капітальних інвестицій, які направлені на придбання, реконструкцію, модернізацію або створення необоротних активів підприємства. Аналіз даних *табл.* свідчить, що 2012 року сума капітальних інвестицій за джерелами фінансування становила 263 727,7 млн грн, що на 120 527,7 млн грн більше, ніж за аналогічний період 2011-го. Протягом останніх двох років спостерігається тенденція до збільшення суми капітальних інвестицій, хоча значне зменшення вкладених інвестицій відбулося 2009 року. Таке явище є наслідком фінансово-економічної кризи у країні. А 2011 року

відбулося значне зростання вкладених коштів в основний капітал суб'єктів господарювання і 2012-го

воно досягло свого максимального значення за останні п'ять років [6].

Таблиця

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2008–2012 рр. (млн грн)

Джерела фінансування	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Усього	155 785,4	106 278,5	103 294,7	143 200,0	263 727,7
Кошти Державного бюджету	6 163,5	4 552,1	4 644,9	8 412,1	16 530,9
Кошти місцевих бюджетів	5 837,7	2 790,4	2 258,5	3 880,2	8 307,7
Власний капітал підприємств та організацій	96 737,6	71 229,8	64 726,6	90 214,0	156 149,3
Кредити банків та інші позики	22 704,9	13 827,3	12 876,5	22 642,9	42 523,9
Кошти населення та індивідуальне житлове будівництво	6 908,9	3 180,5	9 441,4	7 210,3	21 975,1
Інші джерела фінансування	2 198,3	1 633,3	3 958,3	5 010,2	18 237,8

Аналізуючи структуру джерел інвестиційного забезпечення, можна зазначити, що головним джерелом інвестиційного забезпечення 2012 року залишався власний капітал підприємства, що в сумі становило 156 149,3 млн грн, зокрема прибуток у розпорядженні підприємства та амортизаційні відрахування, які в результаті господарської діяльності суб'єктів господарювання акумулюються у складі прибутку підприємства. Позитивною тенденцією є збільшення частки амортизаційних відрахувань у структурі власного капіталу від 17,2% у 2011 році до 21% у 2012-му.

Власний капітал характеризується такими позитивними особливостями, як простота залучення, відсутність необхідності оплати відсотка за залучення капіталу, забезпечення фінансової стійкості розвитку підприємства, його платоспроможності в довгостроковому періоді, а, відповідно, і зниженням ризику банкрутства. Збільшення частки власного капіталу свідчить про зростання рівня фінансової незалежності

підприємства і підвищення його резервного позикового потенціалу, тобто здатності підприємства залучати позикові кошти на більш вигідних умовах, що зумовлює детальніше вивчення питань управління, перш за все, власним капіталом.

Вагомим джерелом фінансування капітальних інвестицій протягом останніх п'яти років залишається банківське кредитування, сума якого 2012 року становила 42 526,9 млн грн (рис. 1). В аналізованому періоді продовжувалося зростання капітальних інвестицій, освоєних за рахунок кредитів банків та інших позик, питома вага яких 2012-го становила 16,1% (для порівняння, 2011 р. – 15,6, а 2010 р. – лише 12,4%), що можна розглядати як позитивну тенденцію і що свідчить про підвищення ролі банківської системи у кредитуванні підприємств у разі оновлення техніко-технологічної бази, розширення виробничих можливостей, капітального будівництва, упровадження у виробництво інноваційних продуктів.

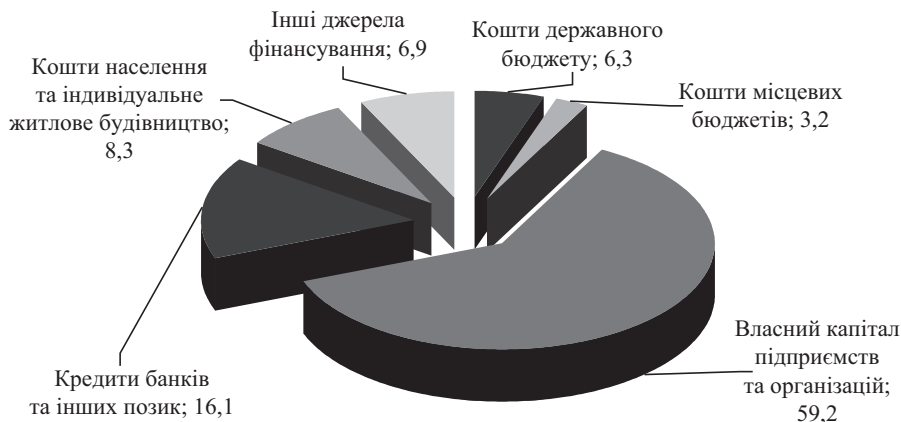

Рис. 1. Джерела фінансування капітальних інвестицій у 2012 році

Останніми роками жваво використовуються для фінансування капітальних інвестицій кошти населення, питома вага яких 2012 року становить 8,3% від загального обсягу фінансування діяльності суб'єктів господарювання [6].

Сучасний стан інвестиційної забезпеченості суб'єктів господарювання в Україні характеризується зменшенням ролі держави як інвестора і розвитком приватних інвесторів, формуванням інвестиційної інфраструктури: комерційних банків, спеціалізованих кредитно-фінансових інвестиційних інститутів. Ці

процеси поступово модифікують структуру інвестиційного капіталу за формами власності й джерелами фінансування.

Прикритим залишається питання щодо використання коштів із державного і місцевих бюджетів, які направляються на фінансування капітальних інвестицій суб'єктів господарювання (їхня питома вага 2012 року становила усього 6,3 і 3,2%). Це свідчить про те, що органи державного і місцевого самоврядування не беруть активної участі у фінансуванні капітальних інвестицій підприємств.

Аналізуючи обсяги капітальних інвестицій за видами економічної діяльності упродовж п'яти останніх років, можна зазначити, що протягом 2009 і 2010 років відбувся значний спад суми капітальних інвестицій: 2009 року сума капітальних інвестицій знизилася на 47% у порівнянні з даними за 2008-й. Відбулося поступове збільшення суми капітальних інвестицій 2010 року, а 2011-го сума капітальних інвестицій зрівнялася з даними за 2008-й.

Аналіз обсягів капітальних інвестицій за видами економічної діяльності доводить, що найбільший обсяг інвестиційних коштів направлено на розвиток підприємств промисловості – 94 965,9 млн грн, що становить 36% від загального обсягу). У будівельну галузь направлено 13,8% від усього обсягу капітальних інвестицій, що становить 36 415,1 млн грн. У діяльність транспорту і зв'язку й у діяльність підприємств та організацій, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг і надання послуг, підприємствами направлено майже однаковий обсяг капітальних інвестицій, що становить 13,5 та 11,6% загального обсягу капітальних інвестицій, у діяльність сільськогосподарських підприємств – 16 052,8 млн грн (6,1%), у діяльність підприємств торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку – 23 346,5 млн грн (8,8%) [6].

Найменший обсяг капітальних інвестицій 2012 року направлено в діяльність охорони здоров'я й надання соціальної допомоги та в діяльність установ освіти, що становить, відповідно, 2 594,8 млн грн (0,98%) і 1 328,2 млн грн (0,5%). Дані аналізу свідчать про те, що заклади охорони здоров'я та установи освіти, у своїй більшості, є підприємствами державної форми власності, їхня діяльність фінансується за рахунок держави, яка, у свою чергу, направляє на розвиток цих галузей мінімальний обсяг капітальних інвестицій, наслідком чого є використання застарілої, фізично та морально зношеної техніки, невпровадження інноваційних активів і технологій, низький рівень надання медичних послуг.

В економіку України від іноземних інвесторів 2012 року надійшло 6 013,1 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). У розрахунку на одну особу країни, сума залучених інвестицій 2012 року становить 1 199,3 дол. США. Найбільший обсяг прямих інвестицій – 85,8% усіх залучених іноземних інвестицій, надходить до восьми областей: Дніпропетровської (8 351 млн дол.), Харківської (2 170 млн дол.), Донецької (2 981 млн дол.), Київської (1 927 млн дол.), Львівської (1 634 млн дол.), Одеської (1 629 млн дол.), АР Крим (1 463 млн дол.) і до м. Києва (2 659 млн дол.). Це саме ті регіони, які на сьогодні вже є економічно розвинутими та найбільш привабливими для іноземних інвесторів. Таке спрямування прямих іноземних інвестицій та інвестицій в основний капітал у регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку всіх регіонів України та посилює подальше збільшення розриву щодо їх розвитку [6].

За таким же принципом здійснився розподіл і капітальних інвестицій у 2012 році. Аналіз розподілу капі-

тальних інвестицій за областями України свідчить, що найбільша сума капітальних інвестицій зосереджена в м. Києві – 64 552,0 млн грн (24,5% від загального обсягу капітальних інвестицій), на другому і третьому місцях – такі області, як Донецька (11,4%) і Дніпропетровська (7,7%). На четвертому і п'ятому місцях – Київська область (7,1%) і Автономна Республіка Крим (6,7%).

Найменший обсяг капітальних інвестицій здійснено в низці областей України, зокрема: Житомирська і Закарпатська області, питома вага інвестованих коштів у необоротні активи становить 2 539,2 млн грн і 2 518,8 млн грн (1%); Херсонська і Чернігівська області, питома вага інвестованих коштів становить лише 0,9% від загального обсягу капітальних інвестицій. І найменший обсяг капітальних інвестицій здійснено в Чернівецькій області, що становить 2 131,2 млн грн (0,8%). Такий нерівномірний розподіл суми здійснених 2012 року капітальних інвестицій пояснюється тим, що Донецька, Дніпропетровська, Київська і Харківська області є промислово розвинутими областями, в яких зосереджена велика кількість підприємств добувної, переробної та металургійної промисловості. Підприємства, на яких спостерігається високий коефіцієнт фондомісткості та фондоозброєності, а це, у свою чергу, вимагає постійного оновлення технічної та технологічної бази, що й відбувається на таких підприємствах відповідно до здійсненого аналізу.

На основі детального і глибокого аналізу інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання доцільно формування стратегії його інвестиційного забезпечення, яке дає змогу визначити напрям поведінки підприємства на ринку з урахуванням умов зовнішнього середовища, і вірогідного характеру їх зміни; оцінити конкурентоспроможність і стратегічні конкурентні переваги суб'єкта господарювання; сформулювати глобальну мету його діяльності та цілі, які нею зазначені; визначити ресурси, які треба залучити для досягнення поставлених цілей і забезпечити їх найефективніше використання.

Аналіз підходів до моделювання стратегії інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання засвідчив, що їхня реалізація базується на оцінюванні зовнішніх і внутрішніх чинників формування стратегії, орієнтуючись на загальну стратегію розвитку суб'єкта господарювання. Однак у сучасних умовах господарювання вкрай важливою є адаптація діяльності підприємства до мінливості економічного середовища через виокремлення пріоритетів щодо стратегічного розвитку шляхом узгодження внутрішніх можливостей із зовнішніми вимогами з метою підтримки конкурентного рівня та підвищення ефективності функціонування на основі формалізованого інструментарію прийняття управлінських рішень. Отже, стає актуальним розроблення інвестиційної стратегії, яка базується на формуванні та реалізації інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання. Задана інвестиційна стратегія складається з чотирьох основних етапів, зокрема: перший етап – виявлення інвестиційних пріоритетів; другий – етап розроблення; третій – етап упровадження; четвертий етап – оцінка результатів інвестиційного проекту (рис. 2).

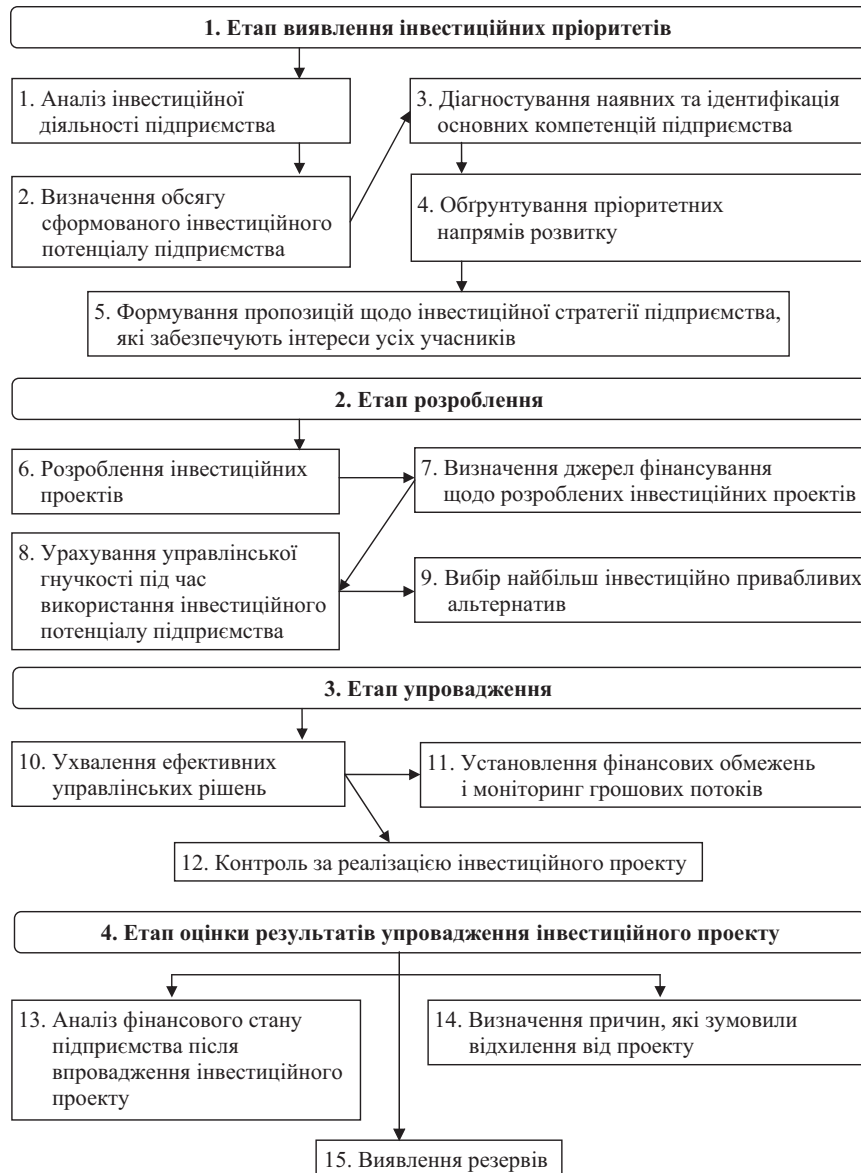

Рис. 2. Етапи інвестиційної стратегії підприємства

Примітка. Розробка автора.

На першому етапі виявляються інвестиційні пріоритети підприємства, з цією метою проводиться діагностика та аналіз інвестиційної діяльності підприємства за попередні періоди, на підставі такого аналізу роблять висновки і визначають обсяги інвестиційного потенціалу підприємства на даний період часу, обґрунтовуються пріоритетні напрями розвитку і формуються пропозиції щодо інвестиційної стратегії підприємства.

На другому етапі безпосередньо здійснюється розробка інвестиційного проекту, зокрема: серед зазначеної кількості проектів визначається найбільш ефективний, визначаються джерела інвестиційного забезпечення проекту, приймаються оптимальні управлінські рішення щодо розробки і впровадження інвестиційного проекту.

На третьому етапі інвестиційний проект впроваджується в господарську діяльність підприємства, здійснюється постійний контроль з боку управлінського персоналу за реалізацією інвестиційного про-

екту, встановлюються фінансові обмеження і моніторинг грошових інвестиційних потоків.

Четвертий етап являє собою процес оцінки результатів упровадження інвестиційного проекту, зокрема: проводиться аналіз фінансового стану підприємства до і після впровадження інвестиційного проекту, виявляються причини, які зумовили відхилення від проекту, та обсяги невикористаних резервів.

Висновки. Розроблені рекомендації щодо впровадження у практику суб'єктів господарювання інвестиційної стратегії сприятимуть гнучкості, орієнтації на якісно нові шляхи розвитку господарської і соціально-економічної діяльності, істотно підвищать точність та ефективність інвестиційного прогнозування і планування, дозволять виявити помилки, прорахунки і причини їх виникнення, що дасть можливість знизити непередбачуваність і ризиковість функціонування суб'єктів господарювання, а також підвищити рівень управління інвестиційного забез-

печення їхньої діяльності, за рахунок застосування нових оригінальних ідей і нововведень, що є надійним критерієм їхньої адаптації до нових економічних викликів.

Список використаних джерел

1. Капітанець Ю. О. Інвестиційне забезпечення фермерських господарств / Ю. О. Капітанець // Інноваційна економіка. – 2005. – № 1. – С. 141–144.
2. Податковий кодекс України : № 2856-VI від 02 грудня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–17. – С. 122.
3. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.
4. Смовженко Т. С. 85 кроків реформування економіки України (реформи третього покоління) / Т. С. Смовженко, І. С. Кравченко, Г. А. Багратян // Економічні науки. – 2010. – Вип. 7 (25), ч. 5 – С. 64–71. – (Серія «Облік і фінанси»).
5. Шевцова Я. А. Інвестиційне забезпечення діяльності підприємств : дис. канд. екон. наук : 08.06.01 / Я. А. Шевцова ; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2003.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Summary. The article investment providing of enterprise. Definition «investment security» are considered, outlined arrangement as to introduction in activity of enterprise ménage investment strategy.

Keywords: investment providing, capital investment, investment strategy, sources of funding capital investment.